

Lakseskatten

Ett år med tapte muligheter

Hovedfunn

Grunnrenteskatten er en kilde til usikkerhet og frustrasjon i næringen

16 måneder etter det opprinnelig forslaget fra regjeringen fører skatten til usikre beregninger av skatteutgifter. Bedriftene vet ikke hvor mye de må betale i skatt og det er usikkerhet knyttet til byråkrati som medfølger normprusråd.

Havbruksbedriftene ønsker ny skattemodell

Usikkerheten fører til en mindre risikovillig næring. Aktørene i næringen etterspør en bedre skattemodell, uten normprusråd og økt forutsigbarhet for investeringer. 88% av bedriftene ønsker en annen utforming på skatten.

Store investeringer er fremdeles på hold

Investeringer til en verdi på 30,8 MRD NOK som ble satt på hold i etterkant av at regjeringen la frem sitt forslag i september 2022, er fremdeles ikke startet opp igjen.

Underleverandører er hardt rammet

Små og mellomstore underleverandører til havbruksnæringen rapporterer om tapte prosjekter til en verdi på 4,81 MRD NOK.

Det er færre permitteringer enn varslet

Skatten har vært gjennom endringer siden regjeringens opprinnelige forslag. Dette har i stor grad ført til at næringen har unngått de største bølgene med permitteringer.

Kraftig valutaeffekt fører til stor lønnsomhet

Lønnsomheten i næringen var god i 2023. Det skyldes i større grad en svakere krone enn en høy laksepris. Produksjonsvolumet har gått ned og kombinert med redusert likvidet og lavere vekstanslag kan dette skape utfordringer i næringen fremover.

Bakgrunn for rapporten

Den 28. september 2022 la regjeringen fram sitt forslag om innføring av en kontantstrømbasert grunnrenteskatt på havbruk.

Forslaget innebar en effektiv skattesats på 40 %, en økning på 50 % i produksjonsavgiften, og introduksjonen av en ny naturressursskatt. Regjeringen ønsket å gi virkning til grunnrenteskatten fra 01.01.2023, før høringsfristen utløp og flere måneder gikk før Stortinget fikk saken til behandling.

Effektene av regjeringens forslag ble raskt synlige etter kunngjøringen. Over 50 milliarder kroner i børsverdier forsvant fra Oslo Børs. Dette tapet rammet internasjonale investorer, gründere, eiere, norske pensjonsfond og småsparere. Planlagte investeringer for 40 milliarder kroner ble redusert, avlyst eller utsatt. Flere arbeidstakere mottok permitteringsvarsler, og kontraktmarkedet for laks kollapset i kjølvannet av regjeringens foreslåtte normpris basert på NASDAQ-priser. Inntektene fra auksjonen av tillatelser for oppdrett av laks, ørret og regnbueørret sank betydelig med omtrent 4,5 milliarder kroner, og flere tillatelser for oppdrett av disse artene forble usolgt. Vekst kjøpt til fastpris ble returnert da det ikke lenger var lønnsomt.

Når forslaget til slutt ble fremmet for Stortinget den 28. mars 2023, var det klart at regjeringen hadde oversett det store flertallet i høringsrunden som var kritisk til deler eller hele forslaget. Den eneste vesentlige endringen var en reduksjon i den effektive skattesatsen fra 40 % til 35 %.

Da grunnrenteskatten på havbruk ble vedtatt av et knapt flertall (AP, SP, PF og V) i Stortinget den 31. mai 2023, ble det gjort flere endringer sammenlignet med regjeringens opprinnelige forslag. Endelig effektiv skattesats endte til slutt på 25%.

Denne rapporten er laget for å nøste opp i hvordan de siste 16 månedene har vært for næringen siden det første forslaget ble lagt frem. Kan vi begynne å se konturene av en gryende forutsigbarhet, eller råder fremdeles den forvirring og usikkerhet som gjorde seg gjeldende i september 2022?

Innføring i grunnrenteskatt

Grunnrenteskatten på laks, ørret og regnbueørret inntrådte den 1. januar 2023. Skatten er en kontantstrømskatt, som vil si at inntekter skattlegges fortløpende. Det er kun den delen av verdikjeden som er i sjøfasen som treffes av skatten. Verdier som skapes etter at fisken forlater merdkanten (sjøfasen) er derfor ikke grunnrenteskattepliktig.

Skattegrunnlag

Grunnrenteskatten har i dag en effektiv sats på 25%. Skattegrunnlaget beregnes av alle inntekter fra sjøfasen, redusert med alle påløpte tilvirkningskostnader og investeringer fra denne fasen.

Bunnfradrag

Grunnrenteskatten på havbruk har et bunnfradrag på 70 MNOK. Den reelle verdien av bunnfradraget er 54.6 MNOK, etter en nedjustering med skattesats på alminnelig inntekt på 22%. Skattegrunnlaget reduseres altså med bunnfradraget på 54.6 MNOK.

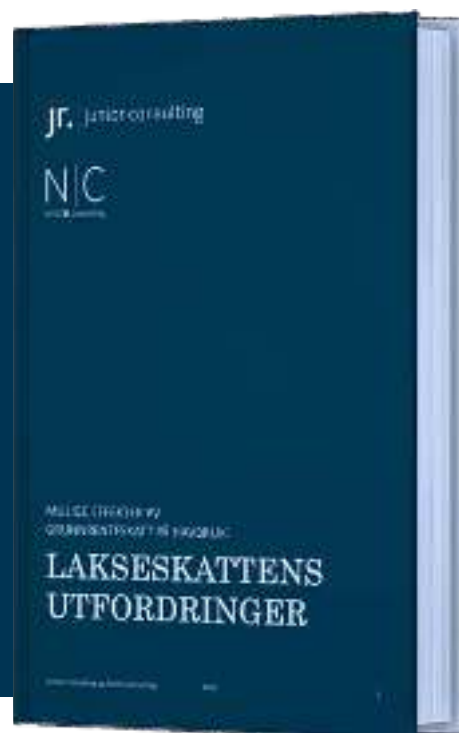
Produksjonsavgift

Produksjonsavgiften er i dag 90 øre per kilo. Det er en absoluttavgift knyttet til volum produsert, ikke volum solgt. Selskaper som betaler grunnrenteskatt kan trekke fra kronebeløpet på produksjonsavgiften fra den fastsatte grunnrenteskatten.

Lakseskattens utfordringer

Høsten 2022 publiserte Junior Consulting & NHHS Consulting rapporten “Lakseskattens Utfordringer”, hvor vi undersøkte hvilke effekter innføringen av en grunnrenteskatt kunne ha på havbruksnæringen. “Lakseskatten: Ett år med tapte muligheter” følger opp denne ved å undersøke hvilke konsekvenser skatten faktisk har hatt.

» [Les rapporten her!](#)

Skattens forløp

○ **28. september 2022**

Forslag om grunnrenteskatt på havbruk.

○ **1. januar 2023**

Innføring av grunnrenteskatt på havbruk.

○ **31. mai 2023**

Grunnrenteskatt reduseres fra **40** til **25%**.

○ **29. juni 2023**

Forslag om normpriser på laks.

○ **1. juli 2023**

Produksjonsavgift øker fra **56** til **90** øre/kg.

○ **20. desember 2023**

Regjeringen oppnevnte et prisråd for havbruk.

Innhold

1. Usikkerhet til skatten

- 10 Fortsatt stor rådvillhet angående skatten
- 11 Hva blir skattegrunnlaget?
- 12 Sikkert om skatten
- 12 Usikkert om skatten
- 13 Forslag om normpris på laks
- 15 Skattlegging av ikke-eksisterende inntekter og økt rapporteringsarbeid bekymrer havbruksbedriftene
- 16 I utformingen av skatten kommer det tydelig frem et ønske om mindre byråkrati og mer forutsigbarhe

2. Mindre investeringer

- 19 Fortsatt fryste investeringer
- 20 Bakgrunn for fryste investeringer
- 21 Tapte fradrag
- 22 Bedrifter er mindre risikovillige
- 24 Mindre investeringer gir færre arbeidsplasser
- 25 Fortsatt bekymring for videreforedling i Norge
- 26 Kapitalinnhenting

3. Omorganisering

- 29 Merarbeid og økt ressursbruk knyttet til omorganiseringen
- 30 Omorganisering av Nordlaks

4. Leverandører og lokalsamfunn

- 33 Leverandører er hardt rammet
- 34 Fitjar Mekaniske Verksted
- 35 40 prosent reduksjon i investeringer på sjø
- 37 Mindre bidrag til lokalsamfunnet
- 38 Færre permitterte enn varslet

5. Valutaeffekt på pris

- 41 Laksen blir ikke mer verdt, kronen blir bare mindre verdt
- 42 Eksportverdien har økt
- 43 Redusert eksportvolum av laks fra Norge

Metode og utvalg

Datagrunnlaget for rapporten er innhentet gjennom både kvalitative og kvantitative metoder. Det ble gjennomført kvalitative intervjuer med en rekke bedrifter i havbruksnæringen. Dette inkluderer hovedsakelig havbruksbedrifter som er direkte påvirket av skatten, samt underleverandører som er indirekte påvirket. Intervjuene ble gjennomført i perioden oktober 2023 - januar 2024.

Parallelt med intervjuene ble det sendt ut en spørreundersøkelse til Sjømat Norge sine medlemmer for å hente inn kvantitativ data. Undersøkelsen var utsendt 27.oktober 2023 og avsluttet 13.desember 2023.

Intervju

Det har totalt vært gjennomført 11 dybdeintervjuer. Vi har snakket med 9 havbruks- bedrifter og 2 underleverandører.

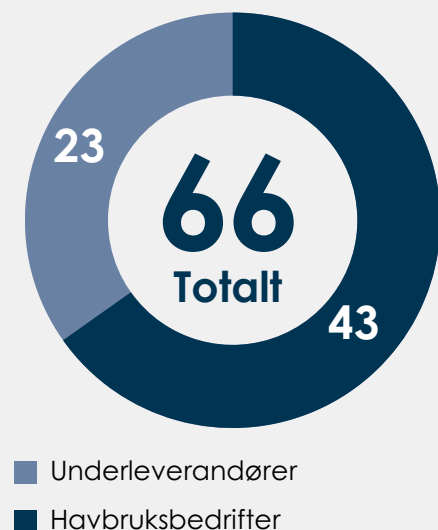
Spørreundersøkelse

To ulike spørreundersøkelser har blitt utarbeidet. Undersøkelsene var utsendt til relevante medlemmer i Sjømat Norge.

Ikke alle respondenter har besvart alle spørsmål i undersøkelsen. Spørsmålene var frivillig, da enkelte ikke ønsker å oppgi sensitiv selskapsinformasjon. I rapporten vil derfor totalt antall svar på det aktuelle spørsmålet oppgis.

Figur 1

Utvalg av respondenter fra spørreundersøkelse

01

Usikkerhet til skatten

Grunnrenteskatten har skapt stor usikkerhet i havbruksnæringen. Usikkerheten knyttes til beregningen av skattegrunnlaget. Priser på laks og ørret avhenger av en rekke biologiske faktorer.

I denne delen skal vi se på hvordan utformingen av grunnrenteskatten har ført til usikkerhet i næringen. Vi vil også forklare overordnet hvordan dette har påvirket investeringer og likviditet. Disse temaene vil vi gå dypere inn på senere i rapporten.

"Politisk risiko er blitt vår største trussel. Usikkerhet knyttet til skatt påvirker alle investeringer."

- svar fra spørreundersøkelsen.

Fortsatt stor rådvillhet angående skatten

“(Skatten) er såpass ullen fremdeles at vi egentlig ikke vet konsekvensene av den. Ikke selve prosenten, den vet vi hva er, men hvilket grunnlag skal skatten beregnes av?”

- Leif Rune Pedersen, Adm Direktør Erko Seafood.

Leif Rune Pedersen. Foto: IntraFish.no

Det er fortsatt stor usikkerhet knyttet til den nye grunnrenteskatten. Den største usikkerheten er knyttet til hva skattegrunnlaget blir. Blant bedriftene vi intervjuet var det ingen som var helt sikre på hvor mye de måtte betale i grunnrenteskatt for 2023. Blant de store havbrukselskapene ser vi at hverken Salmar, Mowi, Lerøy Seafood Group eller Grieg Seafood group har et godt anslag på hva de må betale i 2023.

“Det er ikke mulig for oss å estimere effekten av skatten så langt i 2023”,

- Ulrik Steinsvik, Finansdirektør i Salmar, sitert i Intrafish 24. Aug.¹

Usikkerhet gir mindre investeringer

I spørreundersøkelsen svarte havbruksbedriftene på om de kunne redegjøre for hvordan bedriftens investeringer blir påvirket. Undersøkelsen viser at usikkerhet knyttet til hva skatten faktisk blir har hatt størst påvirkning på investeringene. Respondentene nevner at de avventer nye vurderinger av hvorvidt investeringene er attraktive.

Hvordan påvirker skatten investeringer?

Vi har lest gjennom alle svarene til respondentene og sett etter mønster i svarene deres og kategorisert dem deretter. Totalt har 42 respondenter redegjort for hvorfor investeringer blir påvirket. Alle svarene er derimot ikke like utfyllende, og kan derfor ikke kategoriseres.

1. Usikkerhet gjør at man venter	19 svar
2. Mindre kapital til investeringer	12 svar
3. Flytter investeringer til utlandet	2 svar

Hva blir skattegrunnlaget?

Det er selskapenes faktiske inntekter fra fisken som danner grunnlaget for grunnrenteskatten i 2023, men fradragene er høyst usikre. Salgsprisen selskapet får for laksen avhenger av kvaliteten og størrelsen på fisken. I perioder med lakselus eller sykdom, vil kvaliteten og prisen derfor falle. Når havbruksselskapene skal sette av penger til grunnrenteskatten, kan det derfor være svært vanskelig å forutse hvor stort skattetrykket vil bli. Om de har satt av riktig beløp vet de fortsatt ikke. Flere av bedriftene vi har snakket med har uttrykt stor frustrasjon rundt dette.

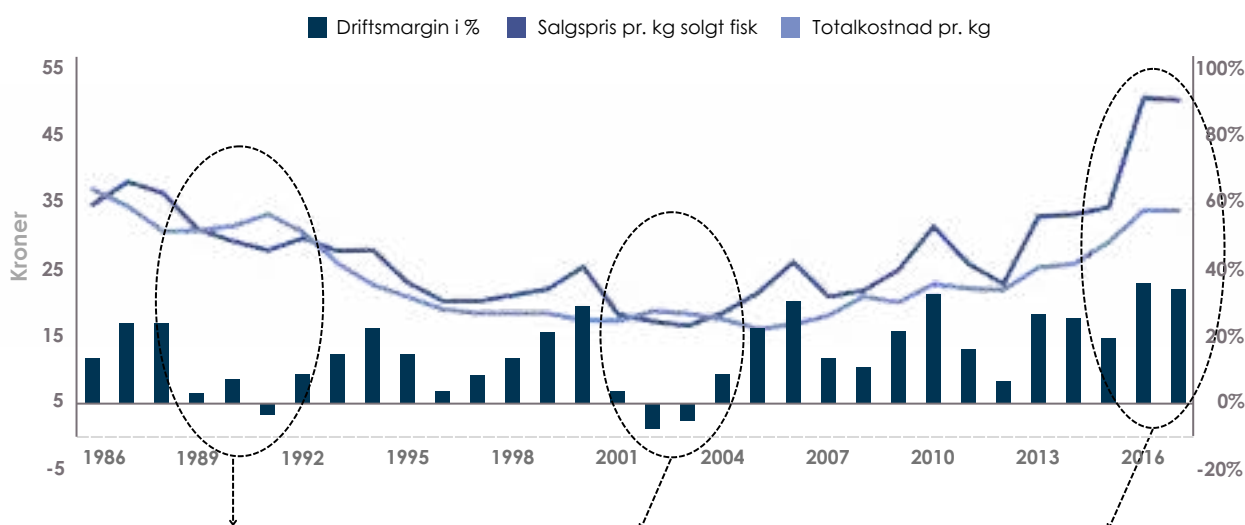
"Vi har satt av betydelige beløp for den økte skatten. Det er klart at det gjør noe med likviditeten (...). Når vi skal i samtale med banken om nye prosjekter så har vi kommet i en helt annen posisjon nå. Skal vi i gang med noe så tar det veldig mye lengre tid enn det vi har vært vant til".

- Ida Margrethe Holmøy, Holmøy Maritime

Havbruksnæringen har de siste tiårene hatt høy volatilitet grunnet blant annet valutaendringer og økte produksjonskostnader. I perioder med stor prisrisiko vil det være ekstra viktig med god tilgang på kapital. Selv om næringen de siste årene har vært svært lønnsom, har det økte skattetrykket ført til svekket likviditet i havbruksselskapene. Risikokapitalen i havbruksnæringen er nærmest forsvunnet og investeringer er satt på vent. Havbruksnæringen har blitt mer forsiktig og risikoavers, noe som rammer verdiskapningen, veksten og jobbskapingen langs kysten vår.

Figur 2

Havbruksnæringens historiske lønnsomhet²

Et sammensatt årsaksforløp førte til at Fiskeoppdrettens salgslag gikk konkurs i 1991. Rundt halvparten av oppdretterne, om lag 400, gikk gjennom konkurs eller styrt eierskifte.

Økende volumer, spesielt fra Chile, satte press på lakseprisen. Kombinert med økende kostnader falt lønnsomheten dramatisk. De største aktørene ble enten refinansiert eller gikk konkurs.

I et historisk perspektiv er oppdrettssektoren nå på toppen av en syklus der en rekordhøy laksepris holder lønnsomheten svært høy.

Sikkert om skatten

- I 2023 skatter bedriftene av den faktiske inntekten de har hatt.
- Bedriftene får fradrag for produksjonskostnader og investeringer i sjøfasen.
- Netto bunnfradrag på MNOK 54.6 trekkes fra grunnrenteinntekten.
- Produksjonsavgiften kan trekkes direkte fra fastsatt grunnrenteskatt.

Usikkert om skatten

- Skattegrunnlaget baserer seg på faktisk inntekt, men prisene varierer. Hvor store beløp som skal settes av er derfor usikkert i 2023.
 - Fra 1. juli 2024 vil normpriserådet fastsette inntekter, så denne usikkerheten vil da bortfalle.
- Vi vet fortsatt ikke hva som vil være grunnlaget for beregningen av grunnrenteskatten i 2024
 - Forslag om priseråd for havbruk kan føre til at selskapene må skatte av inntekter de ikke har hatt.
- Bare inntekter fra sjøfasen skal skattlegges. Det er komplisert å skille ut disse fra resten av driften.
- Skatteutformingen fører til at mange trenger hjelp fra revisorer og advokater for å tolke og rapportere.

Forslag om normpris på laks

Den 29. juni 2023 kom Finansdepartementet med et forslag om prisråd for havbruk, hvilket går ut på at det skal settes en normpris for laks³. All laks skal altså inntektsføres med normprisen, selv om den reelle salgsverdien avviker fra denne. I dag baserer inntektsføringen seg på faktiske priser. Normprisen vil gjelde fra 1. juli 2024. Forslaget har allerede skapt stor usikkerhet i havbruksnæringen.

Bakgrunn for forslaget

Forslaget om prisråd begrunnes med at normpris vil redusere arbeid for både næringen og skattemyndighetene. I dag benyttes det store ressurser for å skille ut inntektene fra sjøfasen. En rekke selskaper har omorganisert seg for å kunne sette interne priser, og på den måten tilpasse seg grunnrenteskatten. En normpris på laks vil redusere insentivene for skattetilpasning.

Uttfordrende å sette en normpris

Det er en rekke faktorer som påvirker laksens salgspris. Fisken klassifiseres i ulike grupper. For eksempel er "Superior" fisk av høy kvalitet, mens "Produksjon" er av lavere kvalitet. Fiskesykdom samt størrelse på laksen, kan trekke ned kvaliteten. Det å sette en normpris er derfor svært krevende. Dersom reell salgspris er lavere enn normpris, må selskapet skatte av en inntekt de ikke har hatt. Derfor har forslaget om prisråd skapt store reaksjoner i næringen.

Sprengt kapasitet

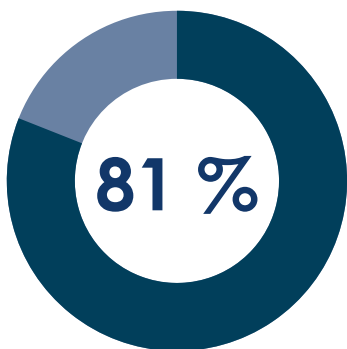
Det er Fiskeridirektoratet som skal være sekretariat og klageorgan for prisrådet. Selv understreker de at arbeidet vil være mer omfattende enn det som er anslått i høringsforslaget. Antallet transaksjoner i havbruksnæringen er betydelig større enn for petroleumsnæringen. Sjømat Norge anslår at norsk havbruk vil rapportere omtrent 130 000 transaksjoner per år.⁴ Petroleumsprisrådet mottar omtrent 1 500 priser i året. Fiskeridirektoratet påpeker også i sitt høringssvar at de ikke har kapasitet til det store antallet klager som forventes.⁵

“Det å fastsette en normpris på en så kompleks vare – det er tilnærmet umulig. De har prøvd å gjøre det på gass ute i Nordsjøen - det får de ikke til. Der er det enda færre produkter enn det vi har.”

- Jan Olav Langeland, Salmon Group

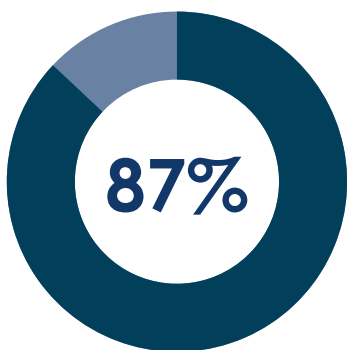

Skattlegging av ikke-eksisterende inntekter og økt rapporteringsarbeid bekymrer havbruksbedriftene

Figur 3: 37 respondenter

Synes normpris fra et prisråd er problematisk

Figur 4: 31 respondenter

Er bekymret for å bli overbeskattet som følge av normprisrådets fastsettelse av inntektstall

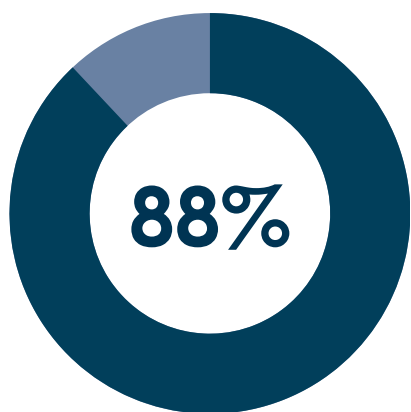
I spørreundersøkelsen trekker flere av havbruksbedriftene frem at de er bekymret for at prisen som legges til grunn for skatten av normprisrådet, ikke vil være den reelle prisen de har fått for fisken. Dette vil i perioder kunne gi økt risiko for overbeskatning av næringen. Faktisk inntekt ligger ikke til grunn for skatten de vil måtte betale. Denne usikkerheten er med på å redusere investeringsviljen og kapitaltilgangen, da den fører til et vanskeligere beslutningsgrunnlag.

Respondentene peker også på økt rapporteringsarbeid og byråkrati som en ekstra ulempe med et normprisråd.

“Det vil gi et økt rapporteringsregime, og det vil være usikkert om prisen vi oppnår i markedet er like høy som prisrådet forventer.”,

- Øyvind Mjønerud, Marø Havbruk AS

I utformingen av skatten kommer det tydelig frem et ønske om mindre byråkrati og mer forutsigbarhet.

Figur 5: 36 respondenter
**Foretrekker en annen
utforming av skatten**

Foretrukne utforminger av skatten:

- Produksjonsavgift, for eksempel en variabel variant.
- Finansskattemodell som ligner på/baserer seg på dagens skattemodell.
- Øke selskapsskatten.

“Prisråd burde vært tatt bort. Produksjonsavgiften kunne vært økt eller det kunne vært fast sats på overskudd. En enkel og forutsigbar modell, slik skattemodeller skal være.”

- svar fra spørreundersøkelsen.

02

Mindre investeringer

Lanseringen av lakseskatten førte til en tilnærmet total investeringsbrems i havbruksnæringen.¹ Nå, ett år senere, undersøker vi hvor mange av disse investeringen som fortsatt er lagt på is.

Videre ser vi på antall arbeidsplasser man potensielt kunne ha skapt dersom disse investeringene hadde blitt satt i gang igjen.

“Usikkerheten har gjort at mange investeringer har blitt skjøvet på og nedskalert. Både for å beholde likviditeten, men også for å vente å se hva som egentlig treffer oss.”

- svar fra spørreundersøkelse.

Fortsatt fryste investeringer

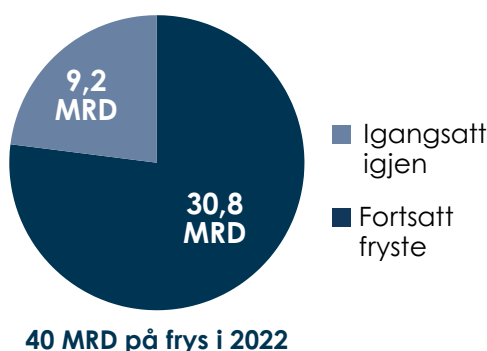
I etterkant av regjeringens lansering av lakseskatten 28. september 2022, anslo Sjømat Norge at investeringer for 40 MRD NOK ble lagt på is i næringen som helhet. Totalt var 16 selskaper i undersøkelsen villig til å oppgi hvor mye de hadde fryst i 2022. Dette utgjorde 31 av 40 MRD i stoppete investeringer. Det minste selskapet hadde MTB på 1400 i 2022, mens det største hadde rundt 200 000 MTB.

Av de 31 MRD i utvalget var 24 MRD i investeringer fortsatt ikke igangsatt ett år senere. I utvalget vårt er altså 77% av investeringene fortsatt satt på pause.

Hvis vi antar at dette forholdstallet på 77% også gjelder for resten av næringen, får vi et estimat på 30,8 MRD NOK som fortsatt er satt på pause av estimatet på 40 MRD NOK for hele næringen.

Figur 6

Estimat på næringen

I spørreundersøkelsen oppga flertallet av selskapene at de fortsatt hadde store prosjekter som var satt på pause, uten at de oppga noen konkret sum for disse prosjektene. Disse bedriftene er ikke inkludert i tallet på 30,8 MRD NOK. Over 90% av selskapene som ikke oppga konkrete tall svarte at alle store investeringer som ble satt på pause i 2022 fortsatt ikke er igangsatt. Dette tilsier at estimatet er konservativt.

Ikke alle lar investeringer ligge i grunnrentefryseren

Nova Sea, med Mowi som storeier, bygger et nytt slakteri på Lovund til 2 MRD NOK. Dette er den desidert største investeringen i selskapets historie. Nova Sea nevner at de har gjennomgått den store usikkerheten som følge av grunnrenteskatten. Av hensyn til lokalmiljøet, kvaliteten på fisk og ansatte, var det likevel riktig å igangsette denne investeringen.²

Styreleder i Nova Sea, Aino Olaisen. Foto: Nova Sea

Bakgrunn for fryste investeringer

I regjeringens høringsnotat hevdes det at grunnrenteskatten på havbruk skal være en nøytral skatt, og at den dermed ikke vil påvirke investeringsviljen til havbruksbedriftene:

“Gjennom grunnrenteskatten tar staten en symmetrisk del av kostnader og inntekter, uavhengig av om investeringen blir lønnsom eller ulønnsom. Investeringer som er lønnsomme for samfunnet før skatt, vil dermed være lønnsomme etter skatt.”³

- regjeringen.no

Forslaget om grunnrenteskatt utløste nærmest fullstendig investeringsstans i næringen. Dette tyder på at grunnrenteskatten på havbruk i virkeligheten ikke er investeringsnøytral. Cermaq forklarer i sitt høringssvar at verdikjeden i havbruksnæringen er svært integrert, og investeringer på land påvirker i stor grad verdiskapningen i havet. I realiteten skatter selskapene derfor av avkastning fra både land- og sjøfasen, mens de kun får fradrag for investeringer i sjøfasen. Dette skaper en asymmetri og investeringsbeslutninger blir derfor påvirket.⁴

Årsaker til fryste investeringer

Fra spørreundersøkelsen finner vi at havbruksnæringens viktigste forklaringer på fryste investeringer er:

- ① Lavere kontantstrømmer og redusert tilgjengelig kapital.
- ② Redusert beslutningsgrunnlag som følge av usikkerhet rundt skatten og redusert tillit til myndighetene.
- ③ Manglende fradrag for investeringer utenfor sjøfasen.

Tapte fradrag

Ifølge regjeringen er den effektive skattesatsen i grunnrenteskatten på 25% og det gis fradrag for kostnader direkte tilknyttet oppdrett av matfisk i sjøfasen. Det gis ikke fradrag for kostnader påløpt før 2023, selv om fisken selges og skattes i 2023¹. Denne detaljen kan øke skattekostnaden for bedriftene drastisk.

6 531 520 000 NOK i tapte fradrag²

Talleksempel

Vi antar at et selskap har hatt inntekt fra sjøfasen på totalt 400 MNOK i 2023. Totale kostnader fra sjøfasen tilhørende den solgte laksen har vært 250 MNOK. Selskapet betaler selskapsskatt på 22%, dvs. 33 MNOK. Vi skal ta for oss to situasjoner:

- 1) alle kostnader fra den solgte fisken påløp i 2023
- 2) halvparten av kostnadene tilknyttet den solgte laksen påløp i 2022.

I tilfelle 2, der halvparten av kostnadene tilknyttet den solgte laksen påløp i 2022, vil selskapet få en vesentlig høyere grunnrenteskatt. Årsaken er at de ikke får fradrag for disse kostnadene. Skattegrunnlaget øker derfor med 125 MNOK og skattekostnaden med 31.25 MNOK (125 MNOK x 25%).

Hva	Tilfelle 1	Tilfelle 2
Brutto grunnrenteinntekt	400 MNOK	400 MNOK
Kostnader påløpt 2023	- 250 MNOK	- 125 MNOK
Selskapsskatt (22%)	- 33 MNOK	- 33 MNOK
Bunnfradrag	- 70 MNOK	- 70 MNOK
Netto grunnrenteinntekt	47 MNOK	172 MNOK
Grunnrenteskatt (25%)	11.75 MNOK	43 MNOK
Samlet reell skattesats	29,83%	50,6%

Fotnoter:

1) Det er fortsatt juridisk usikkerhet rundt dette punktet, skatteadvokatene i Sjømat Norge får ikke helt lovtekst, forarbeider og FINdeps svar til stortinget i prosessen til å gå opp.

2) Dette estimatet er basert på historisk kost av inngående beholdning i de ti største oppdrettselskapenes balanse.

3) I dette regnestykket ser vi bort fra effektene av formueskatt, som i realiteten øker den reelle beskatningen betydelig.

Notater: Figuren har ingen fradragsrett for kostnader påløpt før 2023.

Dette talleksempellet er forenklet og er kun ment for å gi en ytterligere forklaring til tapte fradrag.

Bedrifter er mindre risikovillige

Historien om den norske havbruksnæringen er preget av en lang rekke opp- og nedturer. Den store industrien har blitt skapt gjennom ekstrem risikovilje, målrettet strategisk innsats, samt av nye produksjonsmetoder og markeder. I front av denne utviklingen har det stått lokale gründere som ønsket å bygge opp lokalsamfunn i tillegg til lønnsomme arbeidsplasser.

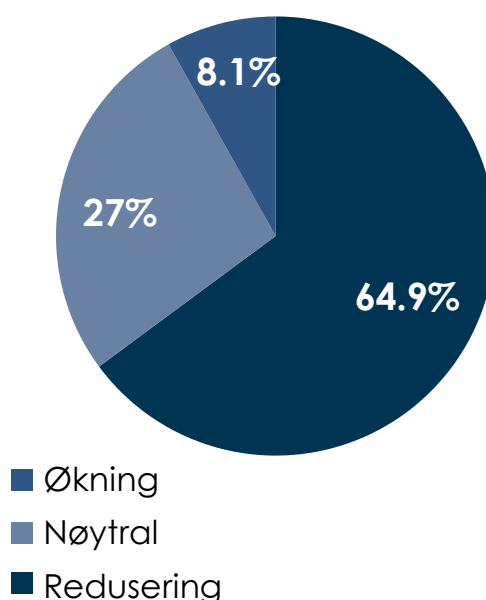
Videre vekst i næringens verdiskapning og sysselsetting forutsetter stabile, rasjonelle og forutsigbare rammebetingelser, men en slik vekst fremkommer som krevende for bedriftene i undersøkelsen vår.

En tydelig trend er at i vurdering av fremtidige prosjekter velger flere bedrifter heller å investere i kjent teknologi, som for eksempel ny båt eller nytt anlegg, fremfor ny teknologi med flere usikkerhetsmomenter. Dette på bakgrunn av usikkerhet om fremtiden, samt lavere marginer etter fradraget.

Å investere i ny teknologi innebærer høyere risiko tilknyttet hvorvidt man oppnår ønskede effekter i forhold til produksjon, biologi og økonomi. I mangelen på risikovillig kapital velger man heller å fortsette å investere i kjent og tradisjonell teknologi som man vet fungerer.

Figur 7: 37 respondenter

Skattens påvirkning på FoU-investeringer

"Vi forventer mindre tilgjengelig kapital fremover, og risikoen ved å satse på FOU vil øke. Vi vil derfor være mer forsiktige med å sette av store summer på FOU-prosjekter."

- Øyvind Mjønerud, Marø Havbruk AS.

"En av effektene av grunnrenteskatten er at terskelen for å investere i risikoprojekter økes, dette vil typisk medføre at investeringer i FOU-prosjekter velges bort fremfor investeringer i kjent teknologi, dette vil redusere innovasjonskraften i næringen."

*- Hans Jørgen Kirkeeide, leder i strategi og finans,
Steinvik Fiskefarm AS*

Mindre investeringer gir færre arbeidsplasser

I spørreundersøkelsen og intervjuene hadde bare et fåtall av bedriftene permittert eller sagt opp ansatte som følge av grunnrenteskatten. De hadde alle lagt store investeringssummer på is, som imidlertid ville bidratt til flere arbeidsplasser. Det er dermed ikke snakk om at ansatte mister jobben direkte i havbruksselskapene, men heller at nye arbeidsplasser ikke blir skapt. Samt konsekvensene denne investeringsreduksjonen hadde for leverandører.

Vi mangler tilstrekkelig data til å estimere hvor mange arbeidsplasser som kunne ha blitt skapt direkte i havbruksbedrifter, samt hvor mange arbeidsplasser som har gått tapt i leverandørindustrien. Vi velger dermed å heller fokusere på et par konkrete eksempler:

Holmøy Maritime har fortsatt settefiskanlegg til 1 MRD NOK på vent

Holmøy Maritime la i 2022 planene om et nytt settefiskanlegg til 1 MRD NOK på is. Dette prosjektet ville årlig ha sysselsatt 20-25 kompetansesarbeidere direkte. I tillegg kommer økte inntekter for leverandører og lokalmiljøet som leverer støttende tjenester.

Fem selskap i Fiizk konsernet slått konkurs

Etter en omstrukturering i 2023 har Fiizk måttet nedbemanne med 90 ansatte *"Effekt av grunnrenteskatten er en vesentlig andel av denne årsaken – men ikke hele. De permitterte ble aldri hentet tilbake."* - Torstein Rønning, Adm Dir Fiizk.

Nedskalering i foredlingsanlegg gir anslagsvis 40-50 færre arbeidsplasser

Før lanseringen av den nye grunnrenteskatten hadde Bremnes Sheashore planer om nytt foredlingsanlegg til 400 MNOK. For grunnarbeid og kjølebygg var kontraktene allerede signert. Dermed valgte Bremnes å nedskalere foredlingsanlegg kontra å skrinlegge hele prosjektet. Bremnes presiserer at anslaget om arbeidsplasser bare er et grovt estimat

Fortsatt bekymring for videreforedling i Norge

Regjeringens forslag om grunnrenteskatt førte til både bekymring og usikkerhet knyttet til hvordan forslaget ville påvirke videreforedling av norsk fisk i Norge. Slik videreforedling er avhengig av forutsigbarhet og har i lang tid blitt gjennomført på langtidskontrakter, noe det originale forslaget gjorde det umulig å inngå. I vårt utvalg drev 13 bedrifter med videreforedling. **Av disse oppgir 11 bedrifter at de har redusert investeringer innenfor dette området.**

“Nytt slakteri og filetfabrikk er satt på vent og fortsatt ikke satt igang. Dette rammer leverandørindustrien i vår region og fører til færre skapte arbeidsplasser. Gjør også blant annet at vi ikke har mulighet til å tilby pre-rigorfisk, som mange kunder etterspør.”

- svar fra spørreundersøkelsen.

Flytting av videreforedling

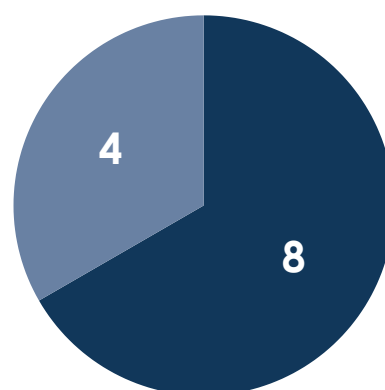
Det har vært stor usikkerhet knyttet til arbeidsplasser da flere selskaper har vurdert å flytte bearbeiding av fisken nærmere de store markedene i utlandet. Foreløpig har vi ikke sett en stor utflytting, men vi ser at bedriftene er usikre på hva de skal gjøre på lengre sikt.

“Stor usikkerhet relatert til normpris gjør videre satsing på videreforedling vanskelig før avklaringer foreligger - usikkert om det er grunnlag for nedstrømsaktiviteter i Norge med normpris.”

- svar fra spørreundersøkelsen.

Figur 8: 12 respondenter

Antall utflytninger tilknyttet bearbeiding

■ Uendret

■ Flyttet til utlandet

Slakteri lagt ned - 110 mistet jobben

Salmosea, hvor Salmar er største eier, besluttet i mars 2023 å legge ned slakteriet sitt i Rørvik. Slakteriet var ikke lenger konkurransedyktig, og hadde behov for ca. 250 millioner kroner i oppgraderinger. *“En slik investering er ikke tilrådelig med grunnrenteskatten på havbruk som regjeringen har varslet”,* skriver styret i en pressemelding.⁵ De mener grunnlaget for videreforedling i Norge er svekket.

Salmosea. Foto: LinkedIn

Kapitalinnhenting

Havbruksnæringen har de siste årene hatt en fortjeneste som ligger langt over det de fleste andre næringer har klart å oppnå. Lønnsomheten i havbruksnæringen har altså vært svært god. Den ekstraordinære avkastningen skyldes i stor grad økte laksepriser og valutaeffekt. For mange oppdrettere har det derfor ikke vært behov for å hente ny kapital. Flere er likevel redde for påvirkningen skatten vil ha for kapitalinnhenting på lengre sikt.

Vanskeligere å hente kapital for mindre selskaper

De selskapene som trenger å hente kapital, har imidlertid opplevd utfordringer. Selskapene vi har snakket med og som har svart på spørreundersøkelsen, understreker at kapitalkostnaden har økt og at kapitalinnhenting har blitt vanskeligere og mer tidskrevende. Ikke-børsnoterte selskaper har blitt mest påvirket da de ikke har tilgang til det internasjonale kapitalmarkedet.

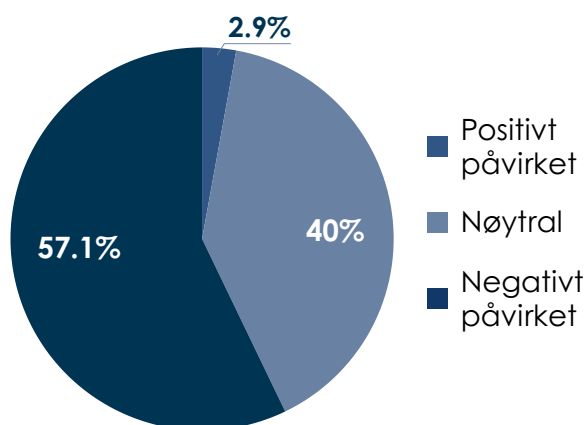
“Nye etableringer i næringen får forsinkelser fordi de ikke får hentet kapital.”

- Jan Olav Langeland, Salmon Group

I diagrammet til høyre kan man lese at kapitaltilgangen til et flertall har blitt negativt påvirket. De fleste trekker frem at bankene har økt krav om sikkerhet og egenkapital, og at dette kombinert med eieres skattebelastning og usikkerhet, har ført til mindre tilgjengelig kapital.

40% svarer at påvirkningen er nøytral, og de samme bedriftene svarer at de så langt ikke har blitt påvirket av den økte grunnrenteskatten men at de frykter for en negativ påvirkning på lengre sikt.

Figur 9: 35 respondenter
Skattens påvirkning på kapitaltilgang

Hvorfor er det vanskeligere å hente inn kapital?

Fra undersøkelsen finner vi at de tre viktigste årsakene til redusert kapitaltilgang er:

- Økt egenkapitalkrav fra bankene, samtidig som at egenkapitalen reduseres ved grunnrenteskatten
- Redusert betalingsevne for gjeld som følge av lavere kontantstrømmer
- Økte avkastningskrav fra investorer

03

Omorganisering

Grunnrenteskatten treffer kun den delen av verdikjeden som skjer i sjøfasen. For å kunne beregne grunnlaget for skatten er det derfor nødvendig å skille ut inntektene og produksjonskostnadene fra sjøfasen. For å synliggjøre resultatet fra sjøfasen, har en rekke oppdrettere omorganisert selskapene sine.

I denne delen av rapporten vil vi se på hvordan grunnrenteskatten har påvirket organiseringen av selskapene.

Merarbeid og økt ressursbruk knyttet til omorganiseringen

Gjennom Fiskedirektoratets database over laksetillatelser ble det tydeliggjort at tillatelser verdt flere milliarder kroner var blitt flyttet til nye selskaper ved utgangen av 2022. Det var storselskapene Mowi, Lerøy, Cermaq og Grieg Seafood som hadde lagt sine kommersielle tillatelser i nyopprettede selskaper heleid av samme konsern som de tidligere eide selskapene.¹

I vår undersøkelse har vi snakket med flere bedrifter som har fulgt tilsvarende strategi for å isolere skatteobjektene som rammes av grunnrenteskatten. Erko Seafood, Holmøy Maritime, Salmon Group, Lovund Laks, Måsøval Fiskeoppdrett og Nordlaks er blant de som kan bekrefte omorganiseringer i bedriften grunnet grunnrenteskatten.

"Vi er i en prosess med å omorganisere selskapet. Vi skiller ut produksjonen på sjø i et eget selskap slik at vi isolerer grunnrentebeskattet del av dagens selskap i ett selskap, så blir den andre delen av selskapet en tjenesteleverandør til sjøselskapet. Det gjør vi for å skille ut den grunnrenteskattepliktige delen, og for å synliggjøre lønnsomheten i de delene av virksomheten som ikke er grunnrentebeskattet."

- Kjetil Fjellgaard, Assisterende daglig leder i Lovund Laks

Kjetil Fjellgaard. Foto: LinkedIn

Ida Margrethe Holmøy, konsernutvikler i Holmøy Maritime, sier at selskapet i samsvar med revisorer og advokater har gjort omorganiseringer som har krevd enormt mye tid og ressurser:

"Estimerte utgifter der i 2023 ligger vel i overkant av 5 millioner som har gått til grunnrente, herunder økt revisjonshonorar og konsulenthonorar. Vi gjør dette for at vi skal bli truffet på best mulig måte - at det skal beregnes grunnrente av laksen og ikke alt det andre vi holder på med."

Ida M. Holmøy. Foto: Silje H. Nilsen.

Bak omorganiseringen ligger det merarbeid og derav en økende ressursbruk. Herunder å ansette flere i økonomiavdelingen. Det kreves revisorer og advokater for å tolke skatteutformingen, rapportere og sette internpriser. Det er altså byråkrati som fører til stort ressursbruk. I snitt melder bedriftene om at kostnadene tilknyttet restruktureringen ligger på 1 MNOK.

Omorganisering av Nordlaks

Den 30. desember 2022 publiserte Nordlaks en pressemelding om omorganisering av Nordlaks-selskapene. Konsernet skulle nå skille ut oppdrett av laks i sjø i et eget selskap. Bakgrunnen for omorganiseringen var at grunnrenteskatten kun treffer denne delen av verdikjeden.²

Figur 10

Verdikjeden i havbruksnæringen er kompleks¹

Fotnoter: 1) Nordlaks-konsernet har totalt 13 datterselskaper. Mange inngår i flere deler av verdikjeden, men dette er ikke illustrert over.

I 2023 er det oppdrettsselskapene som selv beregner grunnlaget for grunnrenteskatten. Skatteleggingen skjer løpende og det stilles krav til rapportering fra myndighetene. For å synliggjøre skattepliktige inntekter og tilhørende kostnader, har Nordlaks derfor skilt ut den grunnrenteskattepliktige delen av verdikjeden ut i et nytt selskap; Nordlaks Havbruk AS.

Det må fastsettes interne priser for produkter og tjenester som handles mellom selskapene i Nordlaks-konsernet. Ved å basere internprisen på markedspris kan de flytte delene av fortjenesten til selskaper i Nordlaks som ikke er truffet av grunnrenteskatten. Ved å skille ut de grunnrenteskattepliktige inntektene i et eget selskap sikrer de at grunnrenteskatten beregnes av riktig skattegrunnlag. Dette synliggjør også hvilken del av verdiskapningen som skjer i sjø.

“Målet med omorganiseringen er å dokumentere verdiskapningen som oppstår i den grunnrenteskattepliktige delen av verdikjeden.”

skriver Nordlaks i pressemeldingen.

04

Leverandør og lokalsamfunn

I forbindelse med fremleggelsen av grunnrenteskatteforslaget uttalte Anne Hvistendahl, leder av DNBS globale satsing på sjømat, at skatten vil redusere tilgangen til kapital til bransjen.

Hun poengterte videre at havbruk er en ung industri der kunnskapsgrunnlaget er utviklet i Norge, og at leverandørindustrien står for mye av innovasjonen i næringa.

“En svekket leverandørindustri vil dermed kunne svekke veksten og framtidige muligheter til verdiskaping”, skriver Hvistendahl.¹

Denne delen av rapporten gjør rede for hvordan innføringen av grunnrenteskatten på havbruk har påvirket leverandører tilknyttet bransjen og lokalsamfunnet.

“Vi er mer tilbakeholdne med å delta på større løft. Indirekte har skatten barbert formuesverdier for våre hovedeiere personlig, noe som gir mindre formuesskatt til kommunen. En av hovedeierne er også flyttet ut av Norge som en direkte årsak.”

- svar fra spørreundersøkelsen.

Leverandører er hardt rammet

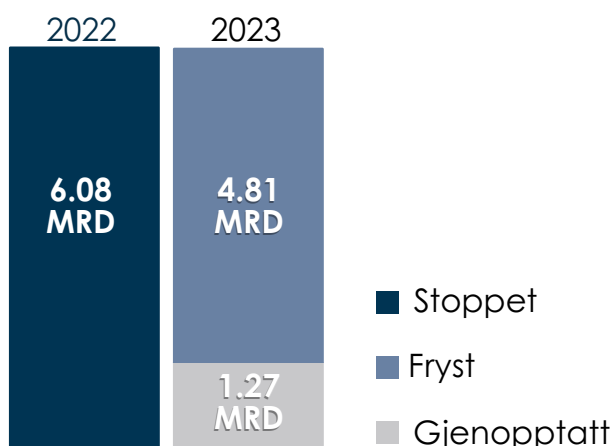
Av 23 leverandører som deltok i undersøkelsen, svarte 20 at inntekter fra havbruksnæringen i svært stor grad er viktig for dem. Arbeidet de utfører for næringen innebærer blant annet salg av utstyr, service, konsulentarbeid, programvare/digitale løsninger, skip, transport og sertifisering.

18 av leverandørene kan fortelle at de har mistet inntekter fra havbruksnæringen som en direkte konsekvens av at grunnrenteskatten ble innført. 61% av de som har mistet inntekter oppgir at dette bortfallet har hatt en negativ påvirkning på egen bedrift. 28% forholder seg nøytral til spørsmålet, mens 11% sier at bortfallet ikke har hatt noen påvirkning på bedriften.

Figur 11

Prosjektstans i 2022 - Store verdier som ikke er gjenopptatt

74% av underleverandørene svarer at prosjekter de skulle levere ble stoppet da grunnrenteskatten ble foreslått i 2022. Fryste prosjekter tilsvarte verdimessig i overkant av 6 milliarder i tapte inntekter. I etterkant har omtrent 21% av disse prosjektene startet opp igjen.

Mindre kapitaltilgang - også for leverandører

43% av leverandørene svarer at de har opplevd påvirkninger på kapitaltilgangen som følge av grunnrenteskatten på havbruk. Kapitaltilgang refererer til muligheten til å hente inn investorpenger, banklån, donasjoner, støtte og liknende. Den viktigste årsaken til endringene i tilgangen er frafall fra investorer samt svekket mulighet/evne til å ta opp banklån.

Det er særlig tre årsaker som trekkes frem i årsaken til kapitalflukten:

- ① Investorer er mer skeptiske
- ② Redusert kontantstrøm i egen virksomhet
- ③ Strengere rammevilkår fra bankene

Fitjar Mekaniske Verskted

I oktober 2023 intervjuet vi verftsdirektør i Fitjar Mekaniske Verksted - Hugo Strand - for å få en dypere innsikt i grunnrenteskattens påvirkning på leverandørene i havbruksnæringen.

Om Fitjar Mekaniske Verksted

Fitjar Mekaniske Verksted holder til på Fitjar, sør for Bergen, med hovedaktivitet i skipsdesign og nybygg innenfor fiskeri og havbruksnæring. Selskapet har 120 faste ansatte og en årlig omsetning på rundt 600 MNOK.

Foto: Fitjar Mekaniske Verksted

Merker den reduserte investeringsviljen

Omtrent 75% av Fitjar Mekaniske Verksteds inntekt kommer fra norsk havbruksnæring. Strand forteller oss at selskapet merker den reduserte investeringsviljen i næringen. Det er arbeids- og bløggebåtmarkedene som har blitt hardest rammet av grunnrenteskatten. Strand tror at oppdrag i andre markeder delvis vil kunne kompensere noe for reduserte investeringer i havbruk.

Strand understreker at man må se på de langsiktige virkningene og at man ikke kan se konsekvensene allerede etter ett år; *“Det blir mindre risikokapital, mindre utvikling, mindre FoU, som kommer til å svekke (...) norske verft.”*

Økt vedlikehold og ombygging

En stor del av omsetningen i FMV kommer fra service og ombygging. Strand forteller at denne inntekten kanskje er styrket i 2023. Årsaken er at redusert investering i nye båter fører til økt vedlikehold og ombygging av eldre båter.

Permitteringer

FMV permitterte om lag 10 prosent av de ansatte høsten 2023. Både midlertidige og faste ansatte ble rammet. De var permittert i omtrent to måneder, før de ble signert igjen på grunn av nye signerte kontrakter på service og ombygging. Dersom det ikke hadde vært en økning i arbeid der, måtte de ha nedbemannet ytterligere.

Strand understreker imidlertid at permitteringene ikke var en direkte følge av grunnrenteskatten, men at skatten har medført færre nybyggingoppdrag som på den måten har svekket deres eksistensgrunnlag.

Året 2023

Selv om det tidlig i 2023 var tøft, har det imidlertid, totalt sett, ikke vært et dårlig år for inngåelse av kontrakter for norske skipsverft.

40 prosent reduksjon i investeringer på sjø

Året 2023 gikk dårligere enn forventet for havbruksleverandøren ScaleAQ. Omtrent 82 prosent av inntekten kommer fra norsk havbruksnæring. Grunnrenteskatten har derfor store konsekvenser for selskapet. Sammenlignet med 2022, var det en reduksjon i ordrer til norsk sjøbasert oppdrett på 8,9 prosent. Kommunikasjonsdirektør i ScaleAQ, Lucie Eidem kunne i 2023 fortelle iLaks at selskapet i en periode opplevde et særlig stort fall.²

*“Investeringer på sjøbasert har falt med **40%** sammenlignet med fjoråret. Det vil jeg mene er en markant nedgang.”*

forteller Lucie Eidem til iLaks.

Eidem forklarer at nedgangen i antall ordre i sjøfasen er en følge av grunnrenteskatten på havbruk. I likhet med Eidem svarer flere av leverandørene fra vår spørreundersøkelse at rammebetingelsene i grunnrenteskatten har skapt stor usikkerhet.

Truende for det norske markedet

ScaleAQ opptrer også på det internasjonale markedet, og Eidem kan fortelle iLaks at dersom de ikke får investeringene i Norge, så vil de flytte seg til andre land. Det norske markedet vil da bli påvirket negativt.

“Det er jo selvfølgelig synd for norsk næringsliv og for alle dem i verdikjeden, ikke minst ringvirkningene det gir for arbeidsplassene som denne bransjen skaper, langs hele kysten”

- forteller Lucie Eidem til iLaks.

Har troen på havindustrien

Selv om ScaleAQ ikke har permittert ansatte eller gjort store kutt i investeringer, har de vært nødt til å være restriktive med kostnadene. Dette har hatt konsekvenser for noen av deres underleverandører. CFO i ScaleAQ Seabased, Sigurd Flaot Liljefjell, forteller at de likevel har stor tro på havindustrien som en av de store løsningene i fremtiden.

“ScaleAQ har forsøkt å finne gode løsninger sammen med våre kunder, både i gode og dårlige tider. Vi merker fortsatt konsekvensene av Covid-19, og den globale uroen i Midt-Østen og i Øst-Europa.

Proessen rundt grunnrentebeskatning har medført ytterligere usikkerhet, og det er for tidlig å se på de endelige konsekvensene. Vi prøver å tenke langsiktig, og har troen på havbruksindustrien som en av de store løsningene for matproduksjon i vår tid.”

- Sigurd Flaot Liljefjell, CFO - Seabased i ScaleAQ

Konkurser

Havbruksleverandøren PE Bjørndal gikk konkurs i mai 2023 som følge av lakseskatten og situasjonen i Russland. Selskapet leverte produkter, systemer og konstruksjoner, men lakseskatten førte til en dramatisk reduksjon i ordrer i 2023.

I første omgang nedbemannet PE Bjørndal fra 94 til 75 ansatte. Administrerende direktør Bjørn Meek forteller til Kystens Næringsliv at banken sa stopp og at de dermed måtte slå seg konkurs. **75 ansatte mistet jobben.**³

PE Bjørndal var ikke alene om konkurs som følge av lakseskatten. Fem av åtte Fiizk-selskaper har gått konkurs.⁴

*“Etter at grunnrenteskatten ble innført i september i år har det vært krevende å inngå større kontrakter med oppdrettere i Norge”, skrev Fiizk i en pressemelding i november 2022.*⁵

Mindre bidrag til lokalsamfunnet

Da grunnrenteskatten ble lagt frem i 2022 var det mange i næringen som fremmet at dette ville gå utover støtten til lokalsamfunnet. Bidrag til fotballag, ideelle organisasjoner og lokale møtesteder som hoteller og næringsbygg er typisk finansiert av privat næringsliv langs kysten. Oppdrettsselskapene var klar på at denne støtten ville reduseres som følge av mindre kapital og tøffere prioriteringer. I rapporten vår fra 2022 - **“Lakseskattens Uffordringer”** - svarte 76% at de ville redusere direkte bidrag til lokalsamfunnet, mens 75% svarte at de ville redusere indirekte bidrag.⁶

Vi ser at dette også har vært realiteten for de fleste av bedriftene. Flere hevder å være mer tilbakeholdne når det gjelder bidrag til lokalsamfunn, kultur og idrett. I tillegg til at redusert overskuddskapital gir mindre penger å bruke i lokalsamfunnet, begrenses også støtten/gaveutdelingen.

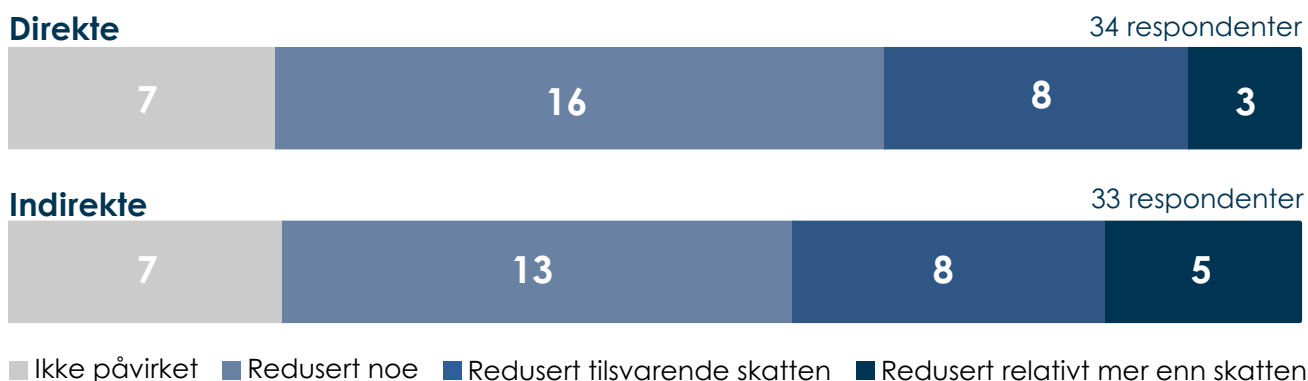
Bedrifter som er skjermet av bunnfradraget forteller derimot at skatten ikke har påvirket deres støtte til lokale idrettslag og kultur.

“Mindre vekst og dårligere likvidetsposisjon vil på sikt påvirke hvor mange lokalsamfunn vi opererer i, og hvor langt vi kan strekke oss for å gi tilbake til lokalsamfunnet.”

- Anonym havbruksbedrift fra spørreundersøkelse.

Figur 12

Bidrag til lokalsamfunn, idrett og kultur

Færre permitterte enn varslet

Flere av de største oppdrettsselskapene varslet høsten 2022 om storstilte permitteringer ved fiskeforedlingsanlegg. Årsaken var økt usikkerhet på grunn av regjeringens innføring av grunnrenteskatt på havbruk, som trådte i kraft 1. januar i år. Bedriftene pekte på at usikkerheten gjorde det vanskelig å inngå langtidskontrakter med fastpris og at man dermed måtte sende ut varsel om permitteringer. I vår undersøkelse kommer det derimot frem at langt færre faktisk gjennomførte permitteringer.

Mange er imidlertid redde for at skatten kan føre til behov for permitteringer på lengre sikt, men at det for øyeblikket ikke har vært nødvendig. En mulig forklaring på at det har vært færre permitteringer enn varslet, kan være at skattesatsen som var foreslått var høyere enn den som ble vedtatt. En annen forklaring er at regjeringen endret på det opprinnelige forslaget sitt før jul 2022, hvor de gikk bort fra NASDAQ-pris. Dette gjorde at kontraktmarkedet kom på beina igjen, og permitteringer ikke lenger var nødvendig.

Figur 13

Antall bedrifter som har permittert som følge av grunnrenteskatten

Underleverandører

Havbruksbedrifter

50 ansatte sagt opp i AKVA Group

“Vi plukker opp regningen på grunnrenteskatten i form av arbeidsplasser”, sier administrerende direktør Knut Nesse til E24.

Selskapet meldte i november 2023 om oppsigelse av 50 ansatte. De forklarer at nedbemanningen kommer så lenge etter innføringen av grunnrenteskatten som en følge av at de har hatt overkapasitet og ventet på at markedet skulle stabilisere seg. De ser det ikke lenger som forsvarlig å sitte med denne overkapasiteten.

Knut Nesse. Foto: Akva Group

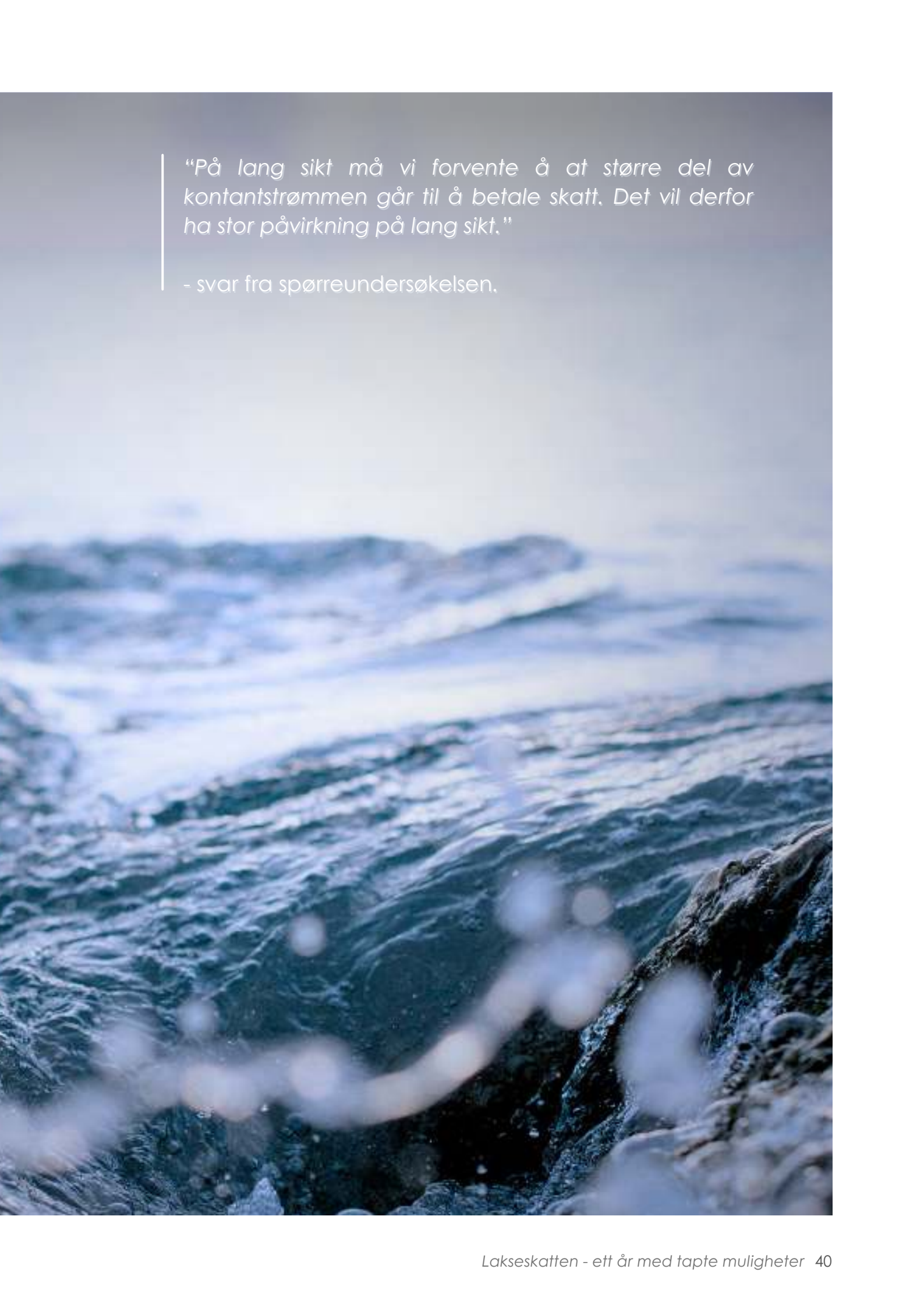
05

Valutaeffekten på pris

I løpet av 2023 ble det satt rekord i verdien av eksportert laks fra Norge.¹ Dette skjedde til tross for minimale endringer i salgsvolum ut av landet, hvilket hentyder at årsaken ligger i økte priser.

Samtidig har den norske kronen falt målt mot Euro, som er det laks selges i. Dette gir grobunn til å undersøke hvorvidt økning i prisen skyldes en reel økning i verdien av laks eller valutaeffekt.

“På lang sikt må vi forvente å at større del av kontantstrømmen går til å betale skatt. Det vil derfor ha stor påvirkning på lang sikt.”

- svar fra spørreundersøkelsen.

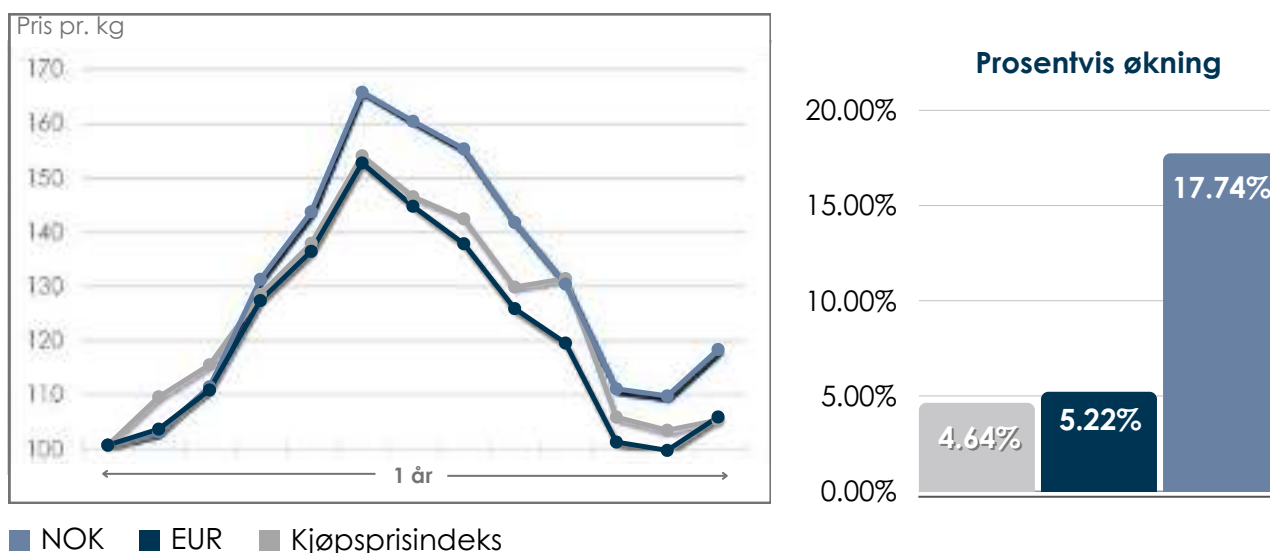
Laksen blir ikke mer verdt, kronen blir bare mindre verdt

Blant bedriftene vi har undersøkt, ser 2023 ut til å bli et svært bra år. Dette drives ikke av økt volum, men snarere av høye priser. Ifølge tall fra Sjømatrådet har lakseprisen økt med 17,7% fra 2022 til 2023¹.

Her er det en viktig detalj; denne økningen gjelder bare for lakseprisen målt i norske kroner. 80,6% av matfisk fra havbruksnæringen eksporteres, denne eksporterte matfisken selges i kjøpslandets valuta, ikke i norske kroner. Europa utgjør det klart største eksportmarkedet med 89,9% av volumet solgt². Lakseprisen i EUR har bare hatt en økning på henholdsvis 5,22%, noen få prosentpoeng over inflasjonen³.

Figur 14

Endring i laksepris i NOK, EUR og Kjøpsprisindeks

Denne drastiske forskjellen i prisøkning kan etter vårt syn forklares via endringen i valutakursene. Fra 2022 til 2023 har kronen falt med omlag 8,18% målt mot euroen (Europeisk sentralbank). Det har ikke vært en drastisk økning i verdien på laks, det har snarere vært i et drastisk fall i verdien av kronen den måles i.

“Vi kan fortsatt i stor grad forklare den sterke eksportveksten med svak kronekurs”

- Paul T Aandahl i Norsk Sjømatråd. Kilde: Intrafrish.

Fotnoter:

1) Alle prosentvise økninger er nominelle fra 01.10.2022 til 01.10.2023.

2) Beregnet fra data fra Sjømatrådet

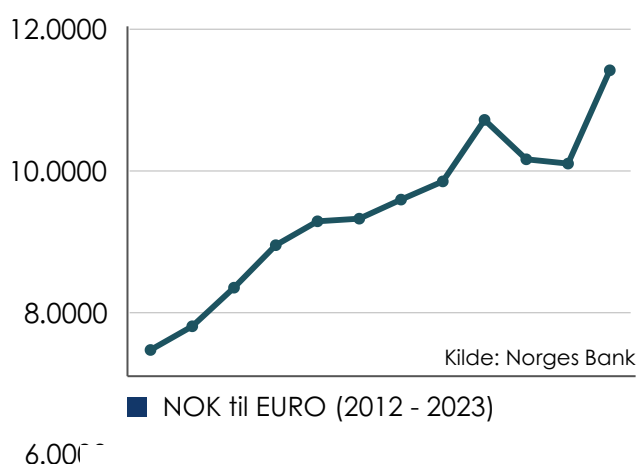
3) Ikke alle land som er med i EU har Euro. Mye laks eksporteres til Polen, og Danmark og Sverige, men valutaen til disse landene har holdt seg relativt stabile opp mot euroen, og den norske krone har også svekket seg mot de. Dermed vil de samme effektene i pris og valuta gjelde mellom NOK og SEK, PLN og DKK som mellom NOK og EUR.

Eksportverdien har økt

I 2023 økte eksportverdien av norsk sjømat med 20,7 MRD. Av dette kan 15 MRD tilskrives en svakere norsk krone, ifølge Norges Sjømatråd¹. Det innebærer at 72% av økningen i eksportverdien bare er valutaeffekt. Her bør det presiseres at dette er tall for hele sjømatnæringen, og at tallene for havbruksnæringen kan variere noe. Utviklingen har fortsatt videre inn i 2024².

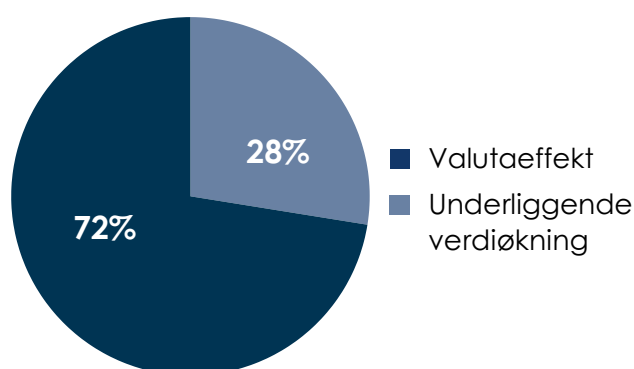
Figur 15

Valutaendring over tid

Figur 16

Valutaeffektens andel av verdiøkning i eksport

Valutaeffekten kan dermed forklare mye av den økte inntjeningen for havbruksnæringen i 2023. Men også en del av den økte inntjeningen i laksenæringen før 2023 forklares med valuta. Fra 2012 til 2022 har den norske kronen nemlig svekket seg med 35% mot euroen. Ifølge Carnegie kan dette forklare store deler av økningen i overskuddene:

“Ettersom kostnadene i langt mindre grad påvirkes av kronekursen enn inntektene, kan det antas at rundt 20-30% av økningen i overskuddet i næringen i perioden skyldes vekkelsen av den norske kronekursen.

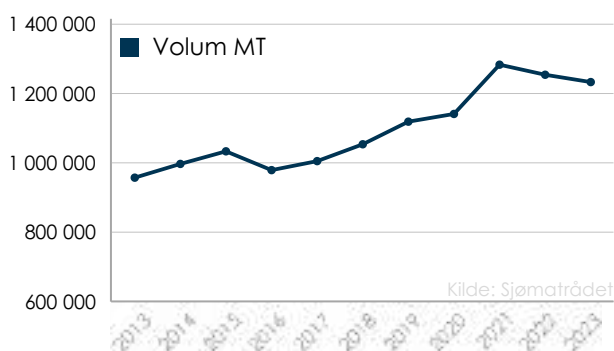
- Carnegie AS, Høringsvar til høring om grunnrenteskatt på havbruk.

Redusert eksportvolum av laks fra Norge

Dersom man ser på eksporttallene for laks fra Norge de siste 10 årene, vil man se en generell oppgang fram til 2022, og deretter et redusert volum i 2023. Det er flere faktorer som spiller inn på denne nedgangen, men en kan ikke utelukke at grunnrenteskatten har spilt inn.

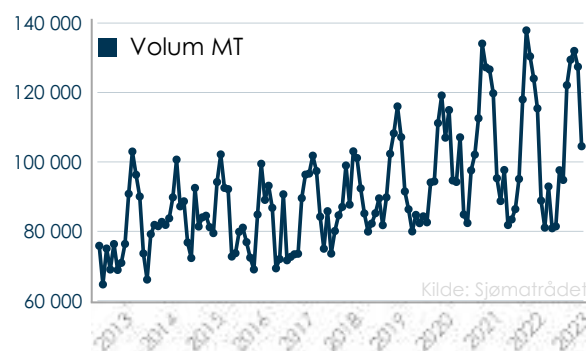
Figur 17

Eksport av laks fra Norge per år 2013-2023

Figur 18

Eksport av laks fra Norge per måned 2013-2023

“Dette har sannsynligvis sammenheng med økte råvarepriser stengt russisk luftrom og usikkerhet knyttet til grunnrenteskatten.”

- Sjømatrådet om fallet i eksport av laks.

Italienske importører er bekymret

Katharina Mosseng i Lofoten Seafood forteller til IntraFish at deres italienske importører er bekymret som en følge av grunnrenteskatten. Hun har pendlet mellom Norge og Italia i snart 14 år og kjenner markedet der godt.

“De går nå i beredskap. De frykter 40 prosent påslag på en laksepris som allerede er blitt så dyr at forbrukerne ikke har råd til å kjøpe den”, forteller Mosseng.⁶

Katharina Mosseng. Foto: Bent-Are Jensen

Om NHHS Consulting

NHHS Consulting er et uavhengig konsultentselskap drevet av studenter ved Norges Handelshøyskole (NHH) i Bergen. Selskapet består i dag av 45 dyktige studenter fordelt over alle kull, og bærer på kompetanse innen analyse, finansiell styring, strategi og markedsføring.

Formålet vårt er å tilby tjenester av høy kvalitet til næringslivet, samtidig som studentene våre får muligheten til å skaffe seg verdifull erfaring tidlig i studieløpet. Selskapets konsulenter har god erfaring med å levere rapporter knyttet mot næringslivet og det politiske Norge.

» [Interessert i å lære mer om oss?](#)

Kontaktpersoner

Dersom du har spørsmål tilknyttet rapporten, kan du kontakte Axel Fagerbakke ved NHHS Consulting.

Axel Fagerbakke

Prosjektleder

axel.fagerbakke@nhhsconsulting.no

Øvrig team

Rav Seime

Konsulent

Analyse

Anniken Baklund

Konsulent

Analyse

Anna Holmås

Konsulent

Analyse

Mathias Weisæth

Konsulent

Grafisk design

Kildeliste

1. Usikkerhet til skatten

- 1) Dagens Næringsliv - "Ukjent Vestlands-oppdretter knuste Salmar (..)"
- 2) NHHS Consulting & Junior Consulting - "Lakseskattens utfordringer"
- 3) Regjeringen - "Oppnevning av prisråd for havbruk"
- 4) Sjømat Norge - "Høringssvar"
- 5) Regjeringen - "Høring om prisråd for havbruk og inntektsfastsetting i grunnrenteskatt"

2. Mindre investeringer

- 1) Finansavisen - "Lakseskatt har frosset investeringer for 35 milliarder"
- 2) E24 - "Tar rekordinvestering på 2 MRD opp fra grunnrentefryseren"
- 3) Regjeringen - "Høringsnotat - grunnrenteskatt på havbruk"
- 4) Cermaq - Høringssvar
- 5) E24 - "Salmar legger ned slakteri - 110 mister jobben"
- 6) Intrafish - "Oppdretter Katharina Mosseng (..)"

3. Omorganisering

- 1) DN - "Lakseselskaper tar skattegrep - flytter tillatelser til egne selskaper"
- 2) Nordlaks - "Ny skatt stiller nye krav til nordlaks"

4. Leverandør og lokalsamfunn

- 1) Regjeringen - "Høring - grunnrenteskatt på havbruk"
- 2) iLaks - "ScaleAQ - Investeringer på sjøbasert har falt med 40 prosent"
- 3) Kystens - "Lakseskatt og Russlands boikott ble for mye (..)"
- 4) Kyst - "Flere Fiizk-selskaper slått konkurs"
- 5) Fiizk - "Fiizk varsler permitteringer"
- 6) NHHS Consulting & Junior Consulting - "Lakseskattens utfordringer"

5. Valutaeffekt på pris

- 1) Norsk Sjømatråd - Prisvekst og svak krone ga eksportrekord for norsk sjømat i 2023
- 2) IMN24 - "35. måned på rad med eksportrekord for sjømaten"